

Kritik mot en rådman vid Solna tingsrätt för att i en brottmålsdom ha utformat ett beslut om omhändertagande med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken felaktigt och för att underrättelse om domen inte expedierades till den vårdgivare som angavs i behandlingsplanen

Beslutet i korthet: En rådman utformade ett beslut om omhändertagande med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken på så sätt att den dömda skulle vara omhändertagen till dess han hade överförts till en viss frivårdsmyndighet i stället för, rätteligen, till vårdgivaren. Någon underrättelse om domen skickades heller aldrig till vårdgivaren. För dessa brister får rådmannen kritik.

Initiativet

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot Kriminalvården och uppgav att han hade suttit olagligen frihetsberövad i nästan ett dygn (JO:s dnr 277-2012). Handlingar begärdes in från Solna tingsrätt och muntliga upplysningar inhämtades från Kriminalvården.

I samband med granskningen av de inlämnade handlingarna framkom att domslutet i tingsrättens dom (mål B 8228-11) under rubriken "Häktning m.m." hade utformats på följande sätt: "1. Häktningsbeslutet hävs. 2. AA ska omedelbart omhändertas med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken till dess han överförs till Frivården Sollentuna. Omhändertagandet får inte pågå längre än en vecka." Vidare framgick att underrättelse om domen inte hade skickats till berörd vårdgivare i enlighet med 14 § förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m. Det framstod också som oklart i vilket skede av tingsrättens handläggning som rätten hade meddelat beslutet om att häva häktningsbeslutet och att AA i stället skulle omhändertas med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken.

Med anledning av dessa omständigheter beslutade jag att ta upp tingsrättens handläggning av målet i ovanstående avseenden till utredning i ett särskilt ärende.

AA:s klagomål mot Kriminalvården handläggs i JO:s ärende dnr 277-2012.

Utredning

Ärendet remitterades till Solna tingsrätt för upplysningar och yttrande i de frågor som redogjorts för ovan.

Tingsrätten (lagmannen BB) inkom med ett yttrande jämte upplysningar från chefsrådmannen CC (här utelämnade) och rådmannen DD.

Av DD:s upplysningar framgick följande.

Upplysningar angående utformningen av domslutet i Solna tingsrätts dom i mål B 8228-11 m.m.

Huvudförhandling i målet hölls den 23-24 november 2011. En kontraktsvårdsutredning hade gjorts och det fanns ett förslag att påföljden skulle bestämmas till skyddstillsyn med föreskrift om särskild behandlingsplan (kontraktsvård). Det saknades emellertid en ansvarsförbindelse för vårdkostnaden. Enligt den frivårdsinspektör som var närvarande var en sådan på gång och skulle beslutas inom kort. Beslut togs om att fortsätta förhandlingen en dryg vecka senare.

Fortsatt huvudförhandling hölls på eftermiddagen fredagen den 2 december. Det fanns nu en ansvarsförbindelse för vårdkostnaden. Frivårdsinspektören redogjorde för vad den föreslagna kontraktsvården innebar och för sina kontakter med familjehemmet. Hon uppgav även att avsikten var att om den tilltalade dömdes till kontraktsvård, och beslut meddelades att han i stället för att vara häktad omedelbart skulle omhändertas med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken, så skulle hon omedelbart skjutas honom till familjehemmet. Anledningen till att hon skulle göra det var bl.a. att det inte fanns någon annan möjlighet att få den tilltalade till familjehemmet redan på fredagen och att han således i annat fall skulle tvingas vara kvar i häktet ytterligare tid.

Förhandlingen avslutades och parterna underrättades om att dom skulle avkunnas vid rättegångsdagens slut. Bakgrunden var att jag eventuellt skulle vara tvungen att ta en annan förhandling under eftermiddagen och det var osäkert om överläggningen skulle vara klar innan dess. Parterna underrättades även om att beslut i frågan om häktning och omedelbart omhändertagande skulle meddelas i samband med domen. Något beslut att häva häktningsbeslutet meddelades således inte i samband med förhandlingen. Däremot diskuterades, som framgår ovan, frågan om omedelbart omhändertagande vid en eventuell dom på kontraktsvård. Det kan nämnas att samtliga parter argumenterade för ett sådant omhändertagande vid en eventuell kontraktsvård.

I samband med domen avkunnades beslutades att den tilltalade inte längre skulle vara häktad utan i stället omedelbart omhändertas med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken till dess han överförs till *Frivården Sollentuna*. I den aktuella bestämmelsen anges att om den tilltalade är häktad i målet, så ska han i stället omhändertas till dess han överförs till *det behandlingshem eller den vårdgivare som anges i behandlingsplanen*. Syftet med bestämmelsen är i första hand att förhindra ett återfall i missbruk och därmed sammanhängande brottslig verksamhet innan den dömden kan påbörja den planerade behandlingen, samtidigt som ett behov av häktning inte kan anses föreligga när påföljden bestäms till skyddstillsyn (prop. 1991/92:109 s. 15). I motiven anför även följande (s. 16).

Strävan bör alltid vara att den kontraktsvårdsdömden skall kunna tas emot av vårdgivaren direkt efter domen. Omhändertagande bör ske endast i undantagsfall när det av trängande skäl inte är möjligt att omedelbart ta emot den dömden och det dessutom finns en påtaglig risk att den dömden inte kommer att inställa sig om han inte blir omhändertagen. Jag vill i sammanhanget betona att det även i framtiden skall vara huvudregel att även häktade förs direkt från förhandlingen till vårdgivaren när dom avkunnas omedelbart i anslutning till huvudförhandlingen.

Mot denna bakgrund, och i syfte att möjliggöra ett så kort omhändertagande som möjligt, kom beslutet att få den utformningen att omhändertagandet skulle vara till dess den dömde överfördes till frivården (som hade möjlighet att föra honom direkt till familjehemmet) och inte det behandlingshem eller den vårdgivare som angavs i behandlingsplanen (vilket skulle ha inneburit att han fått vara kvar i häktet i vart fall till nästa dag). Även om åtgärden låg i linje med bestämmelsens syfte inser jag dock att den knappast täcks av dess ordalydelse. I domen borde därför i stället ha angetts att omhändertagandet skulle vara till dess den dömde överlämnades till behandlingshemmet eller vårdgivaren, även om detta inneburit en längre tids omhändertagande.

Möjligtvis som en följd av detta synes inte någon underrättelse om domen ha skickats till Skyddsvärnets familjevård, vilket skulle ha gjorts i enlighet med 14 § förordningen [1990:893] om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m.). Detta hade troligtvis inte hänt om det angetts att omhändertagandet skulle vara till dess överlämnande skett till vårdgivaren, varför det nog snarare kan ses som en olycklig följd av beslutets formulering än som en brist i domstolens rutiner. Även med den utformning beslutet fick borde jag dock ha säkerställt att underrättelse skickades till vårdgivaren.

BB anförde bl.a. följande.

— — —

Jag delar den bedömning som gjorts av både DD och CC att domslutet utformades på ett olyckligt sätt. Jag instämmer även i vad de anförde om att domsbeviset rätteligen skulle ha expedierats även till Skyddsvärnet. För att undvika att det inträffade upprepas kommer tingsrätten att påminna all dömande personal om bestämmelsen i 14 § förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål m.m.

Rättslig reglering

I 28 kap. 6 b § brottsbalken anges att en domstol i samband med att en häktad person döms till skyddstillsyn med föreskrift om särskild behandlingsplan, s.k. kontraktsvård, har möjlighet att förordna att den dömde ska vara omhändertagen en kortare tid i avvaktan på att planerad behandling inleds. Möjligheten att besluta om omhändertagande är begränsad till de fall där den planerade vården förutsätter ett boende hos vårdgivaren, t.ex. i ett behandlingshem eller ett familjehem (prop. 1991/92:109 s. 15). Beslutet om omhändertagande upphör automatiskt när den dömde tas emot av vårdgivaren.

Enligt 14 § förordningen (1990:893) om underrättelse om dom i vissa brottmål, m.m. ska en domstol som dömer en tilltalad till skyddstillsyn med föreskrift om särskild behandlingsplan skicka en underrättelse om domen till vårdgivaren. Detta gäller dock endast om vårdgivaren i domen ålagts att anmäla misskötsamhet från den dömdes sida till åklagaren och Kriminalvården.

Bedömning

Av utredningen framgår att tingsrätten avslutade förhandlingen med att parterna underrättades om att dom skulle avkunnas vid rättegångsdagens slut. Tingsrätten avkunnade domen senare samma dag i parternas utvaro. I domen bestämde tingsrätten påföljden till skyddstillsyn i förening med s.k. kontraktsvård. Tingsrätten förordnade också i domen att AA inte längre skulle vara häktad utan i stället omedelbart omhändertas med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken till dess han hade överförts till Frivården Sollentuna. Tingsrätten sände samma dag en underrättelse

om domen till Frivården Sollentuna. Däremot sände tingsrätten ingen underrättelse till vårdgivaren, Skyddsvärnets familjevård.

Såväl DD som lagmannen vid tingsrätten har uppgett att domslutet under rubriken "Häktning m.m." fick en olycklig utformning då det angav att AA skulle omhändertas med stöd av 28 kap. 6 b § brottsbalken till dess han hade överförs till *Frivården Sollentuna*. Såsom redogjorts för ovan har domstolen endast en möjlighet att förordna att den dömde ska vara omhändertagen till dess han eller hon har överförs till *det behandlingshem eller den vårdgivare som anges i behandlingsplanen*. Att förordna på det sätt som DD gjorde är således inte lagligen möjligt.

DD har förklarat domslutets utformning med att syftet var att möjliggöra ett så kort omhändertagande som möjligt. Även med tanke på ett sådant syfte är det av yttersta vikt att ett domslut är korrekt utformat så att inga tveksamheter kan råda om att det är lagligt och möjligt att verkställa. Felaktigheter i domslut riskerar därtill alltid att påverka allmänhetens förtroende för domstolsarbetet negativt.

DD borde således ha förvissat sig om att det han försökte uppnå med domslutet var korrekt enligt lagstiftningen. Som DD själv har uppgett synes även hans felaktigt utformade domslut ha lett till att en underrättelse om domen aldrig skickades till berörd vårdgivare.

För dessa brister förtjänar DD kritik.

Ärendet avslutas.